

УДК 311.172

Колесник Юрій Юрійович

студент

Східноєвропейського національного університету
імені Лесі Українки**Бегун Світлана Іванівна**кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку та аудиту
Східноєвропейського національного університету
імені Лесі Українки

СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ДОХОДІВ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ

У статті проведено статистичний аналіз доходів державного бюджету України. Проаналізовано обсяг й динаміку надходжень до державного бюджету України за 2015–2019 рр. Розглянутоструктуру та основні джерела доходів бюджету. Здійснено аналіз доходів в розрізі податкових надходжень. Досліджено зовнішні та внутрішні фактори, які впливають на рівень доходів державного бюджету.

Ключові слова: державний бюджет, доходи бюджету валовий внутрішній продукт, державний бюджет України, трансферти, податки.

Постановка проблеми. В сучасних економічних реаліях, державний бюджет виступає однією з провідних складових частин фінансової системи України, проблеми формування в бюджеті достатнього обсягу доходів і ефективного їх використання для забезпечення виконання державою покладених на неї функцій потребують особливої уваги.

Державний бюджет виконує важливу роль в державі. Тому, що саме через бюджет держава забезпечує себе фінансовими ресурсами та визначає основні напрями щодо їх використання, що є основним фактором забезпечення не лише поточної економічної стабільності в країні, але потенційного розвитку держави в майбутньому.

Статистичний аналіз доходів державного бюджету України є досить цікавим питанням насамперед тому, що саме бюджет держави демонструє на якому рівні економічного розвитку перебуває країна, і саме завдяки правильно організованому бюджетному процесі забезпечується економічна і соціальна стабільність країни та її населення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розглядом основних питань щодо особливостей наповнення та ефективного використання бюджетних ресурсів присвячені наукові праці таких вчених: І.Ф. Кожарницький, В.М. Федосов, Ю.І. Турянський, С.І. Юрій, В.В. Зимовець, Е.В. Галицька, Ю.Д., Західна, Н.В. Ковтун, О.Р. Радіонов, В.Д. Базилевич, Т.Е. Городецька та інші.

Мета статті. Статистичний аналіз ефективності формування дохідної частини державного бюджету Україна, а також дослідження основних факторів що здійснюють вплив на дохідну частину державного бюджету України.

Виклад основного матеріалу. Державний бюджет займає провідне місце в бюджетній системі країни, оскільки представляє грошові ресурси що перебувають у розпорядженні держави та використовуються її органами для виконання покладених на неї завдань та функцій.

Держава використовує бюджет як один із основних інструментів реалізації своєї соціально-економічної політики, оскільки він являє собою складну систему перерозподільних відносин в країні і охоплює майже всі сфери діяльності.

Державний бюджет – це основний фонд фінансових ресурсів держави, що перебуває в її розпорядженні, і використовується для фінансування державних органів та виконання соціально-економічних функцій, які на неї покладені [7].

Доходи державного бюджету можна охарактеризувати як певні грошові відносини які виникають між державою з одного боку і юридичними і фізичними особами з іншого, в наслідок чого відбувається вилучення частини валового національного продукту, і відбувається формування фінансових фондів, ресурсами якого розпоряджається держава.

Головне завдання системи державних доходів – створення надійної фінансової основи що забезпечить стабільну діяльність держави.

Для того, щоб проаналізувати доходи державного бюджету, необхідно дослідити статті доходів за рахунок яких він формується.

В Україні доходи державного бюджету складаються з таких розділів:

- податкові надходження;
- неподаткові надходження;
- доходи від операцій з капіталом;
- трансферти;
- цільові фонди;

Податкові надходження – це доходи, які надходять до бюджету держави у формі податків, які сплачують як фізичні так і юридичні особи, а саме загальнодержавних і місцевих податків, зборів та інших обов'язкових платежів. Частка таких надходжень у структурі доходів державного бюджету становить від 75 до 80% усіх доходів.

Неподаткові надходження – це стаття доходів яка є наступною за величиною доходів до бюджету, і становить приблизно 10–11% від доходів бюджету. Вони включають в себе: доходи від власності та підприємницької діяльності, адміністративні збори та платежі, надходження від штрафів та санкцій та інші неподаткові надходження.

Доходи від операцій з капіталом – мають відносно невелику частку в структурі доходів – приблизно 1–1,5%. До цієї групи відносяться доходи від продажу дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння та державних запасів товарів з державних резервів.

Трансферти – це кошти що надходять до державного бюджету на безоплатній та безповоротній основі, ці кошти державний бюджет може отримувати від органів державної влади, органів місцевого самоврядування та інших державних та міжнародних організацій. Загальна їх частка в доходах державного бюджету становить 0,6-0,75% загальних доходів [6].

Цільові фонди – грошові відносини щодо розподілу та перерозподілу частини національного багатства та вартості суспільного продукту, та використовуються державою для фінансування суспільних потреб що мають цільові призначення.

З метою проведення статистичного аналізу основних статей доходів державного бюджету України проаналізуємо структуру надходжень до бюджету за 2015-2019 рр. (табл. 1).

Дослідивши структуру доходів державного бюджету України за минулі 5 років можна зробити висновок що найбільшу частку в доходах державного бюджету займають податкові надходження величина яких зростає з кожним роком від 409,41 млрд. грн. в 2015 р. до 799,77 млрд. грн. в 2019 р., але незмінно кожен рік становить близько 80% всіх доходів, основну частку з них протягом даного періоду становлять непрямі податки приблизно 65%, в яких найбільша частка належить ПДВ – 36%, причому не з вітчизняних товарів, а з імпортих і Акцизному податку 6-8%. Оскільки податки є основним джерелом наповнення державного бюджету, розглянемо детальніше статтю доходів податкові надходження за 2019 р. (рис. 1).

В 2019 р. в статті податкових надходжень найбільші доходи були отриманні від таких податків: ПДВ з імпортих товарів 36,23%, Податок на прибуток підприємства 13,39%, Податок на доходи фіз. осіб 13,75% і ПДВ з вітчизняних товарів 11,12%.

До основних чинників які здійснили вплив на зростання податкових надходжень стало значне зростання надходження виклика не політикою детінізації економіки і проведення боротьби з підприємствами, які ухиляються від сплати податків, внаслідок чого зросли надходження від таких податків як ПДФО і податок на прибуток підприємства, також значний вплив здійснюється від щорічного зростання акцизів, і як наслідок надходжень від акцизного податку.

Проте незважаючи на те що суми надходжень до державного бюджету від податків є найбільшими, податкова система України має і досі ряд недосконалостей. Основні її недоліки: нерівномірність і несправедливість розподілу податкового навантаження, що проявляється у частці яку займають податки в доходах різних верств населення; тиск податкової системи на малий бізнес що не дає йому змоги розвиватися і конкурувати з великими підприємствами, проблема подвійного оподаткування; нестабільність податкового законодавства [3].

Наступна за величиною надходжень до державного бюджету стаття доходів це неподаткові надходження, величина яких зростає з кожним роком в середньому на 20 млрд. грн. в рік, і загальній структурі доходів становить від 16 до 18% доходів. В основному головним наповнювачем бюджету тут виступає НБУ, який у 2019 р. перерахував до бюджету 47,6 млрд. грн. що на 3 млрд. грн. менше ніж у 2018 р.

Офіційні трансферти, а саме реверсна дотація від місцевих бюджетів до державного з кожним роком демонструє динаміку до зростання, так з суми в 3,145 млрд. грн. в 2015 р. до 8,72 млрд. грн. в 2019 р.

Надходження коштів від закордонних країн та міжнародних організацій зменшується з кожним наступним роком досліджуваного періоду, в 2016 р. до бюджету України надійшло 4,10 млрд. грн., а в 2017 р. лише 1,61 млрд. грн., і далі вони лише зменшувалися до величини 1,13 млрд. грн. в 2019 р.

Наступною за розміром статтею доходів бюджету є цільові фонди. Найбільшим розділом яких є надходження до фонду забезпечення оборони і безпеки держави. В 2017 р. дані надходження зросли на 29,84 млрд. грн. в порівнянні з попереднім роком та досягли рекордного показника за останні роки. Основні надходжень в цей фонд конфісковані кошти та кошти, отримані від реалізації майна, конфіскованого за рішенням суду за вчинення корупційного правопорушення [4].

Проте незважаючи на те що доходи державного бюджету з кожним роком зростають, але разом з ними відбувається більш стрімке збільшення видаткової частини бюджету, внаслідок чого в Україні спостерігається зростання дефіциту державного бюджету, який можна охарактеризувати як хронологічний.

Таблиця 1

Структура доходів державного бюджету України за 2015-2019 рр. (млрд. грн.)

Доходи	Роки				
	2015	2016	2017	2018	2019
Податкові надходження	409,41	503,87	627,15	753,81	799,77
Неподаткові надходження	120,00	103,63	128,40	164,67	186,68
Доходи від операцій з капіталом	0,17	0,19	0,28	0,65	0,18
Офіційні трансферти	3,14	4,17	5,96	7,30	8,72
Цільові фонди	0,15	0,28	29,84	0,18	1,77
Кошти від закордонних країн і міжнародних організацій	1,80	4,10	1,60	1,46	1,13
Разом доходів:	534,69	616,27	793,26	928,10	998,27

Джерело: розроблено автором за даними [8]

Рис. 1. Податкові надходження до бюджету у 2019 р.

Джерело: розроблено авторами за даними [8]

На рівень доходів державного бюджету здійснюють вплив як зовнішні так і внутрішні фактори. До зовнішніх факторів відносять: зовнішній державний борг, рівень зовнішньої фінансової допомоги від іноземних держав і міжнародних фінансових організацій, рівень інтеграції у зовнішньоекономічний простір. До внутрішніх – рівень ВВП країни, курс національної валюти, рівень відсоткової ставки, внутрішній державний борг, величину податкових ставок, рівень податкоспроможності населення та рівень інфляції [5]. Розглянемо відношення доходів державного бюджету до ВВП країни (рис. 2).

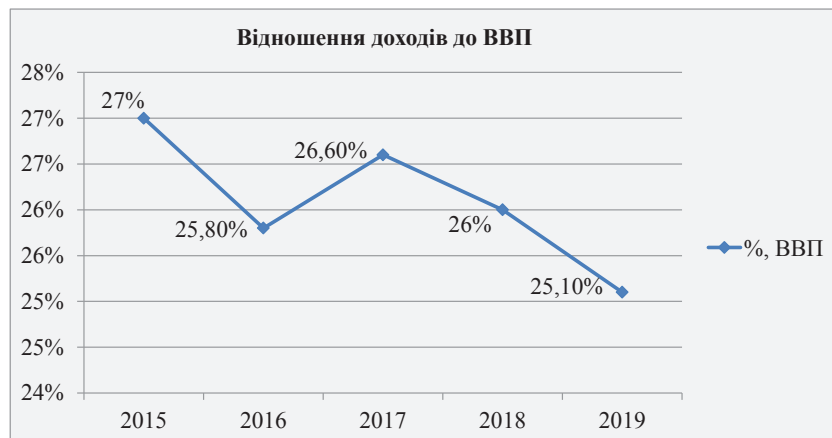

Рис. 2. Відношення доходів бюджету до ВВП за 2015-2019 рр.

Джерело: розроблено автором за даними [8]

Адже ВВП країни здійснює вагомий вплив на величину доходів державного бюджету України, показуючи яка частка валового внутрішнього продукту розподіляється через бюджетну систему.

За даними представленими на рис. 2. помітно, що частка доходів державного бюджету до ВВП за останні 5 років коливалася від 27% у 2015 р., 26,6% у 2017 р. і до 25,1% у 2019 р., з цього можна зробити висновок що відбувається зменшення середнього показника розподілу внутрішнього валового продукту через бюджетну систему України.

Висновки з проведеного дослідження. Отже державний бюджет займає головну роль управління фінансовими ресурсами країни, оскільки він забезпечує виконання головних завдань держави. На підставі аналізу доходів державного бюджету можна зробити висновок що основним джерелом наповнення державного бюджету виступають податки, а саме найбіль-

ші надходження є від таких податків як: ПДВ (причому частка ПДВ з імпортованих товарів в 4 рази перевищує доходи від ПДВ з вітчизняних товарів), акцизний податок, податок на прибуток підприємства та ПДФО. Також значний дохід бюджет отримує від неподаткових надходжень, де головним джерелом виступає Національний банк України. Поряд з цим з кожним роком скорочується допомога Україні від Європейських країн та міжнародних організацій, яким України в найближчі роки має повернути борги. Але не зважаючи на позитивну динаміку зростання доходів бюджету в разі з ним зростає і видаткова її частина, яка протягом останніх років перевищує дохідну, внаслідок чого в Україні спостерігається дефіцит державного бюджету який вже переходить в хронологічний. Тому державі потрібно здійснити ряд рішень які допоможуть скоротити видаткову частину бюджету, і знайти нові джерела для збільшення доходів.

Література:

1. Бюджетний кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nred=2542-14>
2. Бюджетна система: підруч. / за ред. С.І. Юрія, В.Г. Дем'янишина, О.П. Кириленко. – Тернопіль: ТНЕУ, 2013. – 624 с.
3. Глухова В.І. Аналіз податкових надходжень до державного бюджету України в сучасних умовах / В.І. Глухова, І.П. Іванова // Міжнародний науковий журнал Інтернаука 2017. № 5. С. 111–114. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/mnj_2017_5_34
4. Західна О.Р. Аналіз доходів та видатків державного бюджету України/ За ред. Західна О.Р., Петик Л.О., Щур-Живко О.С. // Науковий журнал "Молодий вчений". – Харків, 2018. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/2/59.pdf>
5. Єгоркіна Т.О. Вдосконалення системи формування доходів Державного бюджету: зниження негативного впливу внутрішніх та зовнішніх факторів [Електронний ресурс] / Т.О. Єгоркіна. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/15_APSN_2010/Economics/67696.doc.htm
6. Кудряшов В.П. Курс фінансів: Навч. посіб. – К.: Знання, 2008. – 431 с.
7. Комарницький І.Ф. Економічна теорія: курс лекцій / І.Ф. Комарницький. – Чернівці: Рута, 2006. – 334 с.
8. Сайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua/>

Колесник Юрий Юрьевич

студент

Восточноевропейского национального университета
имени Леси Украинки**Бегун Светлана Ивановна**кандидат экономических наук, доцент кафедры учета и аудита
Восточноевропейского национального университета
имени Леси Украинки**СТАТИСТИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ ДОХОДОВ
ГОСУДАРСТВЕННОГО БЮДЖЕТА УКРАИНЫ****Аннотация**

В статье проведен статистический анализ доходов государственного бюджета Украины. Проанализированы объем и динамику поступлений в государственный бюджет Украины за 2015-2019 гг. Рассмотрена структура и основные источники доходов бюджета. Осуществлен анализ доходов в разрезе налоговых поступлений. Исследована внешние и внутренние факторы, влияющие на уровень доходов государственного бюджета.

Ключевые слова: государственный бюджет, доходы бюджета валовой внутренний продукт, государственный бюджет Украины, трансферты, налоги.

Kolesnyk Yurii

Student

Lesya Ukrainka Eastern European National University

Begun SvitlanaPdD in Economics, Associate Professor,
Associate Professor of Accounting and Audit
Lesya Ukrainka Eastern European National University**STATISTICAL ANALYSIS OF THE STATE BUDGET REVENUES OF UKRAINE****Summary**

The article analyzes the state budget revenues of Ukraine. The volume and dynamics of revenues to the state budget of Ukraine for 2015-2019 are analyzed. The structure and main sources of budget revenues are considered. The analysis of revenues in the context of tax revenues. External and internal factors that influence the level of state budget revenues are investigated.

Key words: state budget, budget revenues gross domestic product, state budget of Ukraine, transfers, taxes.